

TURGUT ÖZAL KİMDİR?

WHO IS TURGUT OZAL?

HÜSEYİN YAYMAN*

“21. Yüzyıl Türkiye'nin ve Türklerin yüzyılı olacaktır...”

Turgut ÖZAL

“Allah'tan tek dileğim ani bir ölümdür; acı çekerek ölmek, yatıp kalmak istemiyorum...” son dönemlerinde yegâne isteği buydu, tam da arzu ettiği gibi son nefesini acı çekerek değil, ani bir sızı ile verdi. Ölümü; eşinin yanında, evinde güne dinlenmiş ve huzurlu bir uyku sonrası kahvaltısına giderken tatmıştı.

Peki, kim bu Turgut Özal? Bir döneme damgasını vurduğunu, siyasete ve Türkiye demokrasisine yeni bir ufuk kazandırdığını düşmanları bile kabul etmişken; o Türk halkıyla olan bu yolculuğuna nasıl başladı, tam olarak neleri değiştirdi, neden eleştirildi ya da en önemlisi bu kadar sevilmesinin arkasında ki ana sebep neydi? Tüm bu sorulara yakın çevresinin ve mesaisini birlikte paylaştığı siyaset adamlarının gözünden cevap vermeye çalışalım...

1970'li yıllar: Hem ekonomik hem de siyasi olarak istikrarsızların, iniş-çıkışların, dar boğazların, sorunların yaşandığı sadece o dönemi görenlerin değil sonraki kuşakların da yakından bildiği hadiselerle doludur. 1980'e gelindiğinde Türkiye'nin ekonomisi alt üst hale gelmişti. MB çekleri reddedilir olmuştu. Döviz sıkıntısı, deyimlerimiz arasına girecek durumdaydı: “Türkiye 70 Cent'e muhtaç bir ülke halindeydi...” Ülkeyi bu ekonomik bataktan kurtarmak isteyen Süleyman Demirel, Turgut Özal'ı Başbakanlık Müsteşarlığına getirdi. Aynı dönemlerde DPT Müsteşarlığını da yürütmüştü. Mühim kararları almak, büyük adımlar atmak, gidişe dur demek için ekonominin dümeni artık ona emanetti. Zaten başka da bir yol düşünülemezdi nitekim kariyeri bunu açıkça ifade etmekte.

* (AK Parti Hatay Milletvekili)

1 Ocak 1980 günü Demirel, kendisine ve diğer siyasi partilere hitaben askeri kanat tarafından yazılmış bir uyarı mektubu almıştı. Yaptığı açıklama ile “Hükümeti kuralı on beş gün olmuş ve güvenoyu almışken; bu mektubun şahsıma ve hükümetime ithafen yazıldığını kabul etmem mümkün değil ancak bilinsin ki bu mektup 24 Ocak Kararlarının gecikmesine neden olmuştur.” Askerin rahat durmadığını, adeta muhtıra niteliği taşıyan bu mektupla sezinleyen Özal da duruma anlam veremedi böyle bir nedenle bekletilenyecek ekonomi çalışmalarını hızlandırdı.

Demirel; Evren’e, 24 Ocak Kararlarıyla ilgili bilgi vermesi için Özal’ı görevlendirdi. Görüşmeler sürerken “Paşam, ekonominin bu halini bildikten sonra bazı şeyleri düşünmekte yarar var.” diye ekledi, yani olası bir askeri müdahalede ülkenin dar boğazı sizlerin ellerinde şekil bulmak zorunda kalacaktır, mesajını verdi. Mesaj yerine ulaşmış, asker planlara ikna olmuştu. Onlarda Türkiye’nin batağa gittiği ve bu durumu kendi deneyimleriyle kurtarma ihtimalleri olmadığını bildiklerinden şimdi yapılacak olan Bakanlar Kurulunu ikna etmekte.

Kararların neler olduğunu tek tek belirtmek öyle sanıyorumki kitabı ezberleri tekrar etmek olacaktır lakin özünde yer alan %80’e varan devalüasyon Bakanlar Kurulunu zora sokan en önemli maddeydi. Kararın çıkmasının ardından Özal, Dışişlerinden IMF’ye “Operasyon tamamlandı, döviz bekliyoruz.” mesajını çekti. Devamında kararlar RG’de yayımlandı.

Demirel basın açıklamasında “Yapılmakta olanın ekonomiyi yeniden yönlendirme çalışmaları ile bir reform ve ıslahat hareketi” olduğunu dile getirdi. Kararların geniş çapta neler olduğundan ziyade yankıları önemliydi özellikle IMF’den olumlu etkiler alındı. Türklerden kendilerinden beklenmeyecek şekilde, dünyaya her alanda entegre olacakları odaklı yorumlar yapıldı. Bu yorumlar Mustafa Kemal’den bu yana Türkiye’nin yapmaya çalıştığı medeniyet alemine ayak uydurmanın en belirgin hali idi ve bunu başaran onca seneden sonra Özal olmuştu.

Kararlar geçmişini gören, geleceğin de habercisi niteliğinde olan adımları barındırsa da sadece Özal ve çevresinin aldığı elit kararlar olmadığı biliniyordu. Bu durum eleştiri konusu olmakta ve halkı ayaklandırmakta gecikmedi. Dışarda adımlar alkışlanıyorken önemli sonuçlara varılmalıydı, programın başarısı için kredi bulunmalı ve borçların ödenmesi bir şekilde geciktirilmeliydi. Bunun için Özal’ın bir heyetle Avrupa ülkelerini ziyaret etmesi gerekiyordu. OECD toplantısı öncesi kalp rahatsızlığı geçiren Özal, dinlenmesi gerekirken Paris’e gitmesi gerektiğini biliyordu. Doktorları aksi

halde istenen kredilerin alınamayacağına, programın riske edilemeyeceğine dair ikna etti ve Paris'e uçtu. Salonda, alacaklı ülkeler yanında; borçlarını ve dahi faizlerini ödeyemeyen, ertelenmesini yanı sıra faizlerin de gecikeceğini ifade eden Türkiye vardı.

Özal ve Yeni Ekonomi, Yeni Yönetim

Özetle Türkiye'ye, borçların zaten ertelendiğini bir daha olmayacağını, faizlerin ise muhakkak ödenmesi gerektiği ifade edildi. Bunun üzerine Özal soğukkanlı, kararlı ve gayet ciddi bir ifade ile ne kadar büyük bir devlet adamı olduğunu gösterdi ve kurula şu şekilde seslendi: "Ben buradan Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı olarak istifa ediyorum, görüşmelere yerime gelecek başka biriyle devam edersiniz, bundan sonrasını ben götüremeyeceğim."

Bu rest karşısında OECD ülkeleri birer birer borçların ertelenmesini kabul etmelerine rağmen Türkiye'den 1930'ların korumacı, devletçi ekonomisini terk edilmesini istiyorlardı. Kaldı ki bunu isteyen yalnız onlar değildi. Her ne kadar 'devletçilik' modeli Mustafa Kemal ile başlamış olsa da son tahlilde onunda ekonomiye bakışı bu yönde değildi. Mevcut siyasi ve ekonomik gücünün buna zorlaması yanı sıra dünya konjonktürünün herkesçe malum krizleri nedeni ile devletçilik kaçınılmaz yol olmuştu. Özal o dönemin şartlarına göre alınmış kararlara saygı duymakla beraber modelin mevcut dünya konjonktüründe ayak uyduracak şekilde terkedilmesi gerektiğine inananlardandı.

Bu kısa tarihi bilgiler bize 24 Ocak ahvalini göstermektedir ki, Özal sırasıyla gerek askeri kanadı gerek kendi çalışma arkadaşlarını gerekse borçlu olunan ülkeleri; kararların doğruluğu ve ivedilikle uygulanması konusunda ikna etmiş görünüyordu. İşte Özal'ın yurt dışında yavaş yavaş saygın bir noktaya gelmesi, içeride ekonomi alanında vazgeçilmez olma aşaması, alınan kararların Avrupa ve Türkiye'de ne kadar önemli olduğu böylece kanıtlanmış oluyordu. Ülkedeki yankıları da olumlu yöne değişmeye, halk alınan kararların etkilerini hissetmeye başladı. Kuyruklar kalktı ve artık çifte fiyatlı mal kalmamıştı. Sadece gıda kuyruklarının kalkması için bile Özal'a şükran borçlu bir devir olduğu aşikârdır.

Siyasi cephede ise, değişen pek bir şey yoktu ve dahi ülkede bir cumhurbaşkanı seçmek bile mümkün olamıyordu. 12 Eylül sabahı bilindiği gibi Türkiye askeri bir darbeye uyandı. İhtilalin kadrosu hükümet kurmaya ve yönetimi kendi elinde şekillendirmeye başlamıştı. Bunun için atılan

adımlardan biri de Turgut Özal'la görüşme istediğiydi. Arka planında; Evren Paşa'nın, başbakanlık için Turhan Feyzioğlu'nu seçmesi yatıyordu. Feyzioğlu kendisine, bakanların kimler olması yönündeki fikri sorulunca tek tek cevap vermişti.

Evren'in ifadelerinde de “Bir ara Feyzioğlu, Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcılığına Turgut Özal'ı düşünmenizi öneririm deyince biz de kendisini göreve çağırdık.” Açıkça görülüyor ki ihtilal grubunun ekonomiyi devredeceği yegâne güvenilir isimin her cephede kabul edilmiş Özal'dı. Onun ise teklif karşısında ki ilk işi, ağabeyi olarak gördüğü Demirel'in fikrini almaktı; “Türkiye bizim için her şeyden önemlidir, siyasi şartları önemseme ve görevi kabul et.” cevabının gelmesi üzerine görevi kabul etti. Bunun yanı sıra Maliye Bakanlığına da 24 Ocak Kararlarını birlikte hazırladığı arkadaşı Kaya Erdem'in atanmasını sağladı.

O süreçte yaşananlara, pür bir siyasi perdeden bakmak ne kadar yanlışsa sadece ekonomik olarak değerlendirmekte o kadar yanlış olacaktır. Özal neden bu göreve getirildi sorusunun cevabı son derece açıktır. 24 Ocak Kararlarının mimarı olarak, uygulama sahasında en yüksek başarıyı yakalayabilecek olan oydu. Maliye için öneride bulunması da tabii idi çünkü bu işi ancak kararları birlikte aldığı insanlarla yürütebilir, en iyi sonuca onlarla varabilirdi. Bunların yanı sıra asker nasıl Özal'sız yapamazsa ise, Özal da o dönem bu kararları halka askeri rejim olmadan yaptıramayacağını biliyordu.

Her ne kadar asker; biz bu kararların tatbiki için darbe yapmadık amaç siyaseten işlemeyen demokrasiyi işler hale getirmektir dese de uygulamada Özal'a yadsınamaz derecede yardım ettiği ortadadır. Nitekim o, ekonomi sorulunca akla gelen ilk isimdi ve Özal da bunu iyi kullandı. Asker kendi dediğini yaptırma konusunda baskın olsa da; Özal demokratik ortamlardaki kadar rahat olmasa da kararlar kesintisiz uygulanmaya çalışıldı. Muhalifleri açısından bakıldığında onun bu yaptığı durumdan pay çıkarmak gibi görülse de aslında olan ekonomide köklü değişiklikleri kendisinden başka yapabilecek güçte siyasetçinin olmamasına inancıydı. O, bu kararları; kalkındırmak için çabaladığı ülkesinin her daim yanında olmak, hedeflediği başarılar için de önüne çıkan fırsatları değerlendirmek olarak görüyordu.

Turgut Özal Neyi Savunuyordu?

Çevresinin ve halkın tanıdığı kadarıyla Özal; hırslı, kafasındaki planları yapmak için yılmadan çalışan, bu uğurda engelleri kaldırmakta kararlı, programlı ve her alanda dinamik, olabildiği kadar her alana müdahale eden

bu açıdan bazı zamanlarda eleştirilerin odağı olan, liberal görüşe hâkim ve benimseyen aynı zamanda geçmiş yaşantısında, çalışma ortamında bilinen adıyla o bir takunyalıydı... Bunu, Devlet Planlama Teşkilatında çalıştığı sıralarda kendisi ve yakın arkadaşları için kullanırlardı.

Sebebi ise mescide gitmeden önce abdest alırken kullandığı takunyalarıydı. Bakıldığı zaman liberal, girişimci, çağdaş ve dünyaya ülkemizi bütünleştirmek için uğraşan, bu uğurda pek çok rahatsızlık dahi atlatan Özal, dini değerlere de gereken ehemmiyeti vermekten asla geri durmadı. Bu yönü onu parti mitinglerinde iki elini havada kavuşturan, herkesi birleştiren özelliği için vazgeçilmezdi.

Özal'ı biraz daha iyi anlamak için 2. İzmir İktisat Kongresinde yaptığı konuşmasının şu kısmına dikkat etmek gerekir: *“Önümüzde yeni bir dönem vardır, bu yeni dönemde ki 10 yılın sonunda ana hedefimizin muasır medeniyet seviyesine yaklaşmak olması lazımdır. Bu dönemde böyle bir hedefe yaklaşmak çok zor gibi görülebilir ama inanıyorum ki doğru ve gerçekçi politikalar uygulandığı, milletimizin teşebbüs gücü tam manasıyla ortaya çıkartıldığı, zekâ, kabiliyet ve çalışkanlığı seferber edildiği takdirde bu hedefe varılması zor olmayacaktır.”* Bu kısacık yazıda dahi söylem size tanıdık gelmiş olacaktır. *“Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak ve hedef 10 yıl...”*

Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal'in de tam da bu doğrultuda ve tam da iktisat kongrelerinde benzer ifadeleri vardır hatta bu hedef bizzat kendisine aittir. Özal'ın yapmaya çalıştığı da aslında elde var olan özel teşebbüsü harekete geçirmek, Türkiye'yi ithal eden değil artık üretimi ile ihracata açılan devler arasına katmaktır. Bu çabası bile Özal'ın, aslında yıllar sonra Türkiye'ye lazım olan devlet adamının yeniden geldiğinin en açık ispatıdır.

Tüm bunları asker – bürokratlar arasında sıkışıp kalarak yapması mümkün değildi. Yeniden demokrasinin getirilmesi ve ülkenin seçime gidilmesi ile eski partililerden yeni partileri doğurma süreci başladı ve Özal'da bu trene dâhil oldu. Parti fikri, tedavi için gittiği ABD'de kurduğu temaslarla kesinleşti ve uçaktan bambaşka bir Özal indi. Amaçladığı yapıda yani kendi deyimi ile 'Yeni Türkiye'de; sivilleşmeye öncelik verilmeli ve liberal anlayışa teslim ancak kalkınmada hız kesmeyen bir ülke vardı.

Bunun için askeri etkiyi bir an önce ülkeden uzaklaştırmak, toplumu miğferlerin gölgesinden çıkarması gerekiyordu. Öncelikle Evren Paşa'dan izin alınmalıydı lakin geçmişinde bir eylemi askeri endişelendirdi. Evren Paşa, Özal'a “Vaktiyle bir seçimde MSP'den İzmir milletvekilliği adaylığı yapmıştın.” dedi. Evren Paşa, Özal'dan kuracağı partiden göstereceği adayların bu minvalde

olması halinde veto alacağı uyarısını yaptı. Özal, parti kurma çalışmalarını -İstanbul'da bir arkadaşının evinde- Sadıklar Apartmanında gerçekleştirdi. Yapılan işle ve arkadaşlarıyla uyumlu başka da bir isim de düşünülemezdi. Güzel ve anlamlı bir tesadüfle kolları sıvadı, parti hazırlıklarına hız verdi.

Seçime askeri müdahalenin gölgesinde girildiğinden, pek çok parti ve partili veto almıştı. Sadece pašalar tarafından destekli MDP, bunun dışında sağda Özal'ın ANAP'ı vardı. Solda ise, Halkçı Parti. Evren, sağ kanadın Türkiye'de güçlü olduğunu bildiğinden tek başına büyük çoğunlukla meclise girip anayasa üzerinde değişiklik yapmasını istemedi onları iki koldan seçime aldı. Soldan da sadece bir partinin girmesini uygun buldu çünkü eğer ikiye bölünürse hiçbir şekilde mecliste temsil edilemeyeceği düşünmüş olmalıydı. Bu fikirler doğrultusunda atılan adımlar Özal'ı rahatlamaya yetti, halka kendisini askerlerden daha iyi ifade edeceğini, özellikle halka onlardan biri olduğu gerçeğini vurgulaması, seçimde gelen başarıda göz ardı edilemezdi.

Sandıktan en yüksek oyla ayrılmak isteyen parti liderleri soluğu meydanlarda alıp, haklarında ve yapacakları icraatlar üzerine birbirlerine atıp tutmaya başlayınca televizyon programlarında yıllarca sürecek bir gelenek başladı. Artık liderler ilk defa televizyonda tartışma ortamlarında kozlarını paylaşıyorlardı. Bu gelenek önceki seçimlerde yapılmamıştı ve Özal'la doğan bir yenilik olarak anıldı. Görülen o ki, farklı siyasi görüşlere sahip liderlerin; belli bir masa etrafında, halkın karşısında görüşlerini savunma ortamı son derece ilerleyen bir siyasi anlayış ve demokrasi örneği idi. Her ne kadar gergin geçen görüşmeler yapılsa da ihtilalin gölgesinde belli bir yol kat edilmişti.

6 Kasım 1983 seçimlerinin can alıcı tartışması 'köprülerin satışı' meselesiydi. Köprülerin satışı diyorum çünkü döneme bu şekilde damgasını vurdu asıl olan gelirlerin akibetiydi.. Nitekim Özal "satamazsınız efendim neyi satıyorsunuz hem de ilanihaye" diyen liderlere, "Satarız efendim, bal gibi satarız hepiniz de görürsünüz, elbette gelirlerini satıyoruz hem de ilanihaye." cevabını veriyor, inandığı ekonomi politikasını sonuna kadar savunmaktan geri durmuyordu. Özal'ın özelleştirme üzerine görüşleri; devletin zarar eden yapılarını, işletmelerini bu şekilde satarız demesi tartışmalara yol açmadı değil elbette. Onun bir ekonomist ya da siyaset bilimci olmadan sadece mühendislik zihniyeti ile hareket ettiğini düşünenleri, o zamanla yanılmayı başardı.

Turgut Özal'ın Değişene Türkiye Vaadi..

Sandıktan ANAP'ın çıkmasıyla görevi almak üzere Çankaya Köşküne çıkan Özal adeta Evren Paşa'yı çocuk gibi sevinçle karşılamış, görülmemiş

şekilde öpüp sarılmıştır. Amaç, olası bir vetoya önceden sıcak bir önlem almak; aradaki buzları eritmektir. Ancak yeterli olmayacaktı, nitekim devam eden ihtilal gölgesi Bakanlar Kurulu için verilen listedeki değişikliklerle kendini göstermişti. Asker, listede göremediği Enerji Bakanlığını kendi eklemiş, kaldırılan Kültür ve Turizm Bakanlığını yeniden yazmıştır.

Ayrıca göreve gelenlerden hiçbiri kendi alanında bir bakanlığa getirilmemiş, hiç kimse bulunduğu yerde ne yapacağını tam olarak da bilmemekteydi. Bu kısa bilgiler ışığında enerjinin büyük bir sorun olduğu ülkede, kontrol altına alacak bir bakanlık bünyesinin Özal tarafından kurulmaması, askeri görüşün bunu getirmesi başta ilginç bir ayrıntı gibi görülse de özü sonra anlaşılacaktı. Öyle ki Özal için öncelik ekonominin kendi istediği doğrultuda değişime uğramasıydı.

Başbakan Özal başka alanlara dikkatini harcamadan bir an önce 24 Ocak Kararlarıyla Türkiye'yi istediği seviyeye getirmeyi hedefliyordu. Bunun dışında hükümetin kurulmasından bir süre sonra başbakanlığı döneminde Dışişleri Bakanlığının yetkilerini diğer bakanlıklara dağıttığına da şahit olunmuştur. Tüm bunlar zihinlerde soru işaretlerine sebep olmuş olmalı ki, hükümet kurulduğunda herkesin dilinde olan yeni bir söylem de gündeme geliyordu.

Onun ekonomi odaklı ifadelerinden biri de 'Güçlü Ekonomi-Güçlü Türkiye'ydi. Kendi ifadesiyle "insanı az ancak insana hizmet eden bunun yanında memuru az, halk tarafından devletin istihdam kapısı olarak görülmediği, küçük ve zengin bir yapı." Yani ona göre devlet için vardı, asıl olan devlet zenginliği idi devlette zaten milletin kendisiydi yani milleti zengin bir devlet olmalıydı.

Özal açıklamasında 'Ekonomik olarak liberal, dışı açık; siyasi olarak ise sivil bir anayasa' yapmak gerekiyordu. İlk yaptığı işte tüm bunların ışığında Türkiye'yi dışarıya kapatan yasal zincirlerinden kurtulmak, bir dizi değişen yasalar ve kurumsallaşmalarla da halkın gözünde ticareti uyandırmaktı. "Serbestlik, liberal ekonomi" hayatının amacı konumundaydı. Onun siyasetten ziyade hedefini gerçekleştirmek uğruna bir iş adamı edasıyla davrandığı da oluyordu. Attığı adımları hızlandırmanın yolu devlet engelini, yasakları kaldırmak; liberal geleneğe yaklaşmaktı.

Büyük Transformasyon ve Özal'ın İcraatın İçinden...

İhracat yapabilmek ve önündeki engelleri aşmak, dünyaya uyum sağlamak için haberleşme ağları, otoyollar, barajlar –ki 50 yılda 75 baraj yapanların

yanında kendi döneminde 66 baraj tamamlanmıştır- özellikle telefon ve türevi haberleşme araçları giderek yaygınlaşmaya başladı. Başta bakanlığını açmadığı enerji alanında büyük adımlar atıldı, elektriği olmayan köylere elektrik sağlandı, telefon bağlandı, uzun süren santral beklemelerine zaman içinde son verildi. Yaptıklarını elbette burada sıralamak yetmeyecektir.

Türkiye'nin her bölgesinde çalışmalarına devam etti, pek çok okul ve hastanenin kurulmasını sağladı. Bir nevi Türkiye'nin yeniden inşasına çalıştı. Gezmediği köy, şantiye, bağ bahçe kalmadı. Halkın olduğu her yerdeydi, onlarla ağladı, onlarla güldü. Tarlaya girdi ürünü yerinde gördü, ihracat sağlamak amacıyla dünyayı arşınladı. Bunları o kadar kısa süre içinde yaptı ve ilerleme sağladı ki çevresindekiler ona, hızlı gittiklerini düşündüren tenkitlerde bulunmaya başladılar. O da çevresi tarafından, halkın yeniliklere uyum sağlayamadan hızlı adımlar atıldığını düşünenlere “Vaktimiz yok, bir an önce dünya medeniyetlerine yetişmeli aradaki açığı kapatmalıyız.”

Yorumculara göre Türkiye beklenen liderini bulmuştu...1987'de tedavi için gittiği ABD'de Yunanistan ile kıta sahanlığı krizi yaşandığı öğrendi. Petrol arama çalışmalarını bahane eden Yunanistan'ın çizgiyi aşması ve gerekirse savaşa gireriz söylemleri Özal'ın bir anda kendini kriz içinde bulmasına yetti. Derhal Bakanlar Kurulu topladı ve ABD ile Türkiye arasında tarihte ilki sayılabilecek bir girişimde bulundu. Telekonferans ile kurula bağlandı, çıkan sorunlardan haberdar oldu.

1980'lerin dünyası düşünüldüğünde ülkesi için böylesi bir adımı yapsa yapsa Özal yapar diyor insan. Türkiye'ye direk gelmesi mümkün olmayınca Londra'da mola vermesi gerekti. Kriz derinleşince bizzat Yunanistan Başbakanını aradı; barışçıl bir yolla ancak gerekirse ülkemize yapılacak saldırı halinde savunmadan da kaçınmayacağını bildirir bir dille sorunu çözdü. Bir sonraki yıl ise uzun bir aradan sonra Yunanistan'ı ziyaret eden ilk Başbakan oldu. Süreç içinde yaşananlara bakıldığında kriz anlarında rahatsız dahi olsa sorunu soğukkanlı ve temkinli idare eden bir lider ülkemizde ender görülmüştür.

1987 yılının en önemli olaylarından biri de yasaklı olan siyasilere geri dönmesi idi. Özal geri dönmelerinden yana değildi nitekim Demirel gibi hem ağabey olarak gördüğü hem de ciddi anlamda halkın sevgisine sahip bir lideri karşısına almak istemedi. Önerileri mecliste karara bağlamaktan kaçındı ve referandumla halka sormanın en doğrusu olacağını düşündü. Uzunca bir süredir her alanda tek başına yaptığı çalışmalar ile belli bir noktaya geldikten sonra eski güçlerin meydanlara dönmesi de halk üzerinde etkili oldu.

Hatta Demirel'in söylemiyle; 'halk artık sıkılmıştı, yeni yüzler görmeli en azından belli bir aradan sonra devlet yönetimine onlar da katılmalıydı.' Yalnız Özal'ın da cevabı meydanlardan gecikmedi: "Kazık mı çaktın be kardeşim, artık başkaları gelse ne olur yani?" Ne kadar ikna edici olduğu bilinmez ancak az bir farkla eski yasaklılara meclis yolu açılmıştı.

Geri dönen liderler bir döneme damgasını vurmuş, halkın gözünde etkili idiler. Sağ ve sol cenahtan eskilerle oylar illaki bölünecek, bu da ANAP iktidarını zora sokacaktı. Özal'da seçim çalışmaları sırasında herkesin dikkatini çeken bir farklılık başlamıştı. Yavaş yavaş Demirel'i taklit eder konuşmalar yapmakta, mitinglerde tavrı adeta onu aratmaktaydı. 1987 seçim sonuçlarına bakıldığında ANAP %36.31 ile birinci partiydi. Milletvekili dağılımlarına bakıldığında Anayasayı değiştirecek çoğunluk için yalnızca 8 milletvekiline ihtiyaç duyan Özal, Başkanlık Sistemi söylemlerini hızlandırdı. Bunun arkasında yatan en tabii neden ise yaklaşan Cumhurbaşkanlığı seçimleriydi. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in süresi doluyor ve köşk yeni sahibini arıyordu.

Ekonomik olarak kalkınmada, halktaki refah anlayışında güzel gelişmelerin yanında; içerde işçinin ve memurun ücretlerinde yapılan azalmalar, artan enflasyon, hayali ihracatlar, iç-dış borcun rekor düzeylere ulaşması, yavaş yavaş üretken olan milletimizin bundan kat kat fazla tüketiyor olması eleştirileri de gecikmedi. 1989'da yapılan yerel seçimlerde %21.9 ile ANAP'ın ciddi oy kaybı Özal'ı düşündürüyordu.

Ekonomik reformların halka ağır yük getirdiği eleştirileri üzerine Özal: "Bugün biz sıkıntı çekmezsek yarın gençlerimize iyi bir gelecek bırakamayız" dese de halkı ikna edemediğini görüyordu. 1960'ların sonundan 80'lerin sonlarına kadar yıllardır acı çeken halk artık kendi döneminde refah yaşamayı istiyordu. Bu sonuçların bir mesaj olduğunu anlayan, kendisine yaklaşacak olan genel seçimlerde muhalefetin gösterildiğini gören Özal'ın muhalefette kalmaya hiç niyeti yoktu.

Özal Çankaya Yolunda...

Artık ciddi ciddi cumhurbaşkanlığı için Evren'in yanında soluğu aldı. Ancak Evren Paşa, cumhurbaşkanı olması halinde ANAP'ta doğacak olan iktidar boşluğundan, partinin bir daha benzer güçte lidere sahip olamayacağından, onun cumhurbaşkanlığının halkı uzun yıllar sürecek bir siyasi buhrana sürükleyeceğinden bahsetse de Özal'ı ikna edemedi. Aynı zamanda mecliste çoğunluğu sağladığı ve yasama tarafından sorunsuz cumhurbaşkanlığına

geleceğini bilen muhalefette eleştirilerinde gecikmedi. Erdal İnönü'nün bir parça tehditkâr konuşması Özal'ın adeta işine yaradı ve yaptığı bir basın açıklamasında şunları dile getirdi: “Bakınız, rahmetli babasının Sayın Menderes için, ben dahi sizi kurtaramam, ifadelerini yıllar sonra oğlundan duyuyoruz...”

1989'da yapılan seçimlerin ardından Köşk'e çıkan Özal, yerine gelecek Başbakan için önce '18 Türk Büyüğü' isimli bir liste hazırlamış, sonrasında bu sayı azalarak 8'e inmiş, karar aşamasında ise kendi aralarında uzlaşarak tek bir isim öne sürmelerini istemişti. Lakin uzlaşmaya varamayacaklarını kendi de biliyordu -bu yolu bilerek tercih ettiği de söylenir- nitekim böyle bir ortamda kimse kendisi dışında birinin Başbakanlığına yanaşmazdı. En sonunda Özal'ın seçtiği bir isme razı olacaklarını bildirdiler ve Yıldırım Akbulut bu yöntemle Başbakanlığa getirildi.

Peki, Özal Cumhurbaşkanlığı süresince neler yaptı? Öncelikli olarak Köşk'ün genel yapısında askerlerden kalan havayı sildi, eski olan ne varsa yenilendi, telefonlar santral olmadan dışarıyı arayabilecek şekilde değiştirildi, dönemin son teknolojisi bilgisayarlar kuruldu. Bunlar Köşk'ün içinde olanlardı peki ya dünyada olanlar.

Cumhurbaşkanı olduğu yıllarda 'Körfez Savaşı' patlak verdi. Savaşın tarihi ayrıntılarına değinmeden genel bir bakış açısı ile durumu Özal üzerinden anlamakta fayda var. Savaş, bilindiği üzere Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başladı, kriz büyüdü ve Türkiye stratejik konumu bakımından kendini savaş süresince en kritik noktada buluverdi. Durum halkı elbette ki olumsuz etkiledi, insanlar bankalara döviz bulabilmek ve olası Türkiye'nin içine gireceği savaş halinde kendini teminat altına almak istedi ancak MB'de istenilen miktarda döviz olmaması o dönem uçakla Almanya'dan poşetler içinde Mark getirilmesi gereğini doğurdu. Daha pek çok toplumsal sorunun yaşandığı ortamda halk tedirgin, Özal ise kendinden emin ABD ile temaslarını her an sürdürmekteydi. Onlara, “Sakin olup, yılmadan baskı kurtulmalısınız, en sonunda geri çekilecektir...” telkinlerinde bulunuyordu. Bir yandan başka hedefleri de vardı.

Özal böylesi bir kriz ortamından Türkiye'nin de payına düşeni almasını istedi. O dönem gazetelere de manşet olan “bir koyup, üç alırsız” politikası doğrultusunda temaslarını sürdürdü. İlk olarak, Misak-ı Milli sınırları içinde sayılan Musul ve Kerkük Bölgesini alma arzusundaydı hatta askerden işgal için planlar hazırlanması istedi. Ancak asker o bölgeye girilmesi konusunda onunla aynı fikirde değildi. Elbette ki Türk askeri tereddütsüz başarı

sağlayabilirdi fakat bu yetmezdi. Bölgede asayiş devamlı kılmak, orayı yönetmek, idari yapı ile ülkeye kazandırmak sanıldığı kadar kolay olmayacaktı. Ayrıca asker, bu şekilde Musul'a girilirse BM gözünde, Irak'ın Kuveyt'e girmesi ile Türkiye'yi aynı krizin içine sokacaktı. Diğer yandan Özal'ın bu tutumuna farklı cephelerden bakmak mümkün.

Özal'ın Misakı Milli Planı...

Özal neleri düşündü de böyle bir adım atılmasında askeri ikna etmeye çalıştı? Herkes karşı çıkarken o neden bu kadar ısrar etti, kimsenin göremeyip onun gördüğü gerçek neydi? Öncelikle Misak-ı Milli vurgusu yaparak, tarihi mirasa sahip çıktığı izlenimini yaratmak istiyor olabilirdi. Lozan ve sonrasındaki siyasi süreçlerle kaybedilen coğrafyayı, burası böyle kudretle geri alınır, mesajını tüm dünyaya vermek istiyor da olabilirdi.

Bunların dışında olası bir yönetimsizlik krizinde bölgedeki Kürtlerin çoğunluğu ve savaş ortamını fırsat bilerek bağımsız devlet kurmasının önüne geçmek arzusunda da olabilir ki bu sonuncu isteği, yakın çevresi ve askerler tarafından da dile getirilmiştir. Özal fikrinin askerlerce kabul görmemesi sonucunda kararı Meclisten çıkartmak istediye de milletvekillerini de ikna edememiştir. Sonuç olarak savaşta ABD güçlerinin kesin sonuç alması ile Saddam bütün hırsını Kuzey Irak Kürtlerinden çıkardı.

ABD savaş sonrası bölgedeki devletlerin borçlarını teker teker silmeye başladı. Ancak Özal böyle bir girişime yakın çevresinin ısrarı dahi olsa da girmede; Türkiye'yi o coğrafyadaki aciz ülkelerle aynı duruma sokmadı, batıkçı ülke pozisyonunda Avrupa'daki kredi notlarını düşürmekten kaçındı. Bu yaklaşımı; devlet adamlığı, büyüklüğü ve politik düşüncesiyle kısa bir zamanda ülkeyi rahatlatmayı Türkiye'nin adının dünyadaki üçüncü sınıf ülkelerle birlikte anılmasına tercih etmedi. Kısa dönemde kar elde ederken uzun dönemde temizlenemez leke bırakmaktan kaçındı, bu her devlet adamının alabileceği türden bir karar değildir, kaldı ki ülkeniz maddi yönden büyük sıkıntılar altındayken.

Saddam zulmünden kaçanlar ilk iş olarak Türk sınırlarına sığınmaya başladılar. Halk kitleler halinde savaş ortamından kaçarak ülkemize giriş yapmak istedi. 500 Bini aşan göçmen için Özal sınırların açtı ve halkı bölgeye yerleştirdi. Tüm bu sorular yıllardır ülke gündemini meşgul edecek krizleri doğurdu. Hepsi bir yana Özal'ın kendi döneminde kabul ettiği, bölgede bir Kürt Sorunu vardır, ifadeside bir gerçektir. Hatta oradaki insanların haklarını savunmada yaşadığı sürece ön saflarda yer aldı. Bölgede halkın kendi

dillerinde konuşmasını hatta GAP dâhilinde kendi televizyon kanallarının olmasını sağladı. 1990'lar şartlarında bu atılan adımların azımsanamayacak nitelikte demokratik olduğu görülmeli ve takdir edilmelidir.

Yanı sıra, dış ilişkiler bazında Özal neler yaptı? Tarihe düşmüş kısa notlar halinde bakarsak, Suriye ile Su Anlaşması yaptı. İran'dan gelen sert söylemlere, eleştirilere cevap vermedi. Cezayir'den resmen özür diledi. Hatta Ermenistan ile sınır kapılarının açılmasını gündeme getirdi. Tüm bunlara muhalefetten ve dahi ANAP'ta yaşanan krizler ile kendi partisinden de eleştiriler gecikmedi.

Başbakanlığının başında Dışişlerinin yetkilerini bakanlıklara dağıtan Özal, cumhurbaşkanlığında da gündeme gelen her konuya karıştığı için odak noktası oldu. Hırslı, sabırsız, kendine fazla güvenen ve dış politikadan anlamadığı noktasında büyük tepkilerle karşılaştı. Ne olursa olsun, zor dönemleri iyi manevralarla atlatması, ülkeyi olası büyük dar boğazlardan kurtarması Özal'ı büyük bir devlet adamı yapmaya yeter.

Devlet adamı, politikacı, Türkiye'nin 1980'lerde başına gelen en güzel şey olan Özal'ı yaptıkları bazı icraatlar, attığı bazı adımlarla bir parça kendi gözümünden anlatmaya çalıştım. Özal, üç temel tezi ısrarla savundu. Birincisi Fikir ve Düşünce Hürriyeti. İkincisi Din ve Vicdan Hürriyeti. Üçüncüsü Teşebbüs Hürriyeti. İktidarda olduğu 10 yılda pek çok başarıya imza attı ve elbette bunun en büyük göstergesi olan eleştirilerini alarak aramızdan ayrıldı.